

- Teeuw, K.B., *Sick Building Syndrome*. 1993, Proefschrift Universiteit Utrecht.
- Terpstra, P.M.J., Geesing, J.W., *Onderzoek naar de effectiviteit van stofzuigen bij verschillende stofzuigfrequenties*. 1990, VSR. rapport SM 30.
- Terpstra, P.M.J., Geesing, J.W., *Vergelijkend onderzoek naar het reinigingseffect bij verschillende manieren van droogreinen*. 1992, VSR. rapport SM 17.
- VCCN, Concept richtlijn 4, *Oppervlakte Reinheid*. 1992, Vereniging Contamination Control Nederland.
- Verordening (EG) Nr. 880/92 van de Raad van 23 maart 1992 inzake een communautair systeem voor de toekenning van milieukeuren van de Raad van Europese Gemeenschappen.

BOEKBESPREKING

Titel: Arbeidsverdeling tussen mannen en vrouwen
Auteur: Tanja van der Lippe
Uitgever: Thesis Publishers, Amsterdam

Nu Nederland vergrijst, krijgt ook de politiek steeds meer belangstelling voor het aandeel dat vrouwen kunnen leveren aan het nationaal inkomen. Immers, als door de vergrijzing de groep werkzame personen klein wordt ten opzichte van de groep niet werkenden, zouden het draagvlak van de collectieve sector en de welvaart per hoofd van de bevolking wel eens drastisch kunnen dalen. Dat wil men voorkomen door meer vrouwen bij het arbeidsproces te betrekken. Vrouwen zelf hebben veel eerder al belangstelling getoond voor arbeidsmarktparticipatie. Economische onafhankelijkheid wordt gezien als een van de voorwaarden voor volledige gelijkwaardigheid van mannen en vrouwen, ofwel emancipatie.

In Van der Lippe's proefschrift wordt duidelijk aan de orde gesteld dat het aanbod van betaalde arbeid door vrouwen nauw samenhangt met hun gezinssituatie. Het arbeidsmarktgedrag van alleenstaande vrouwen verschilt niet wezenlijk van dat van mannen, maar zodra er een partner in het spel is, verandert dat. De vrouw is in het standaard huishouden, bestaande uit man en vrouw met of zonder kinderen, immers niet de enige die voor inkomen kan zorgen. Evenmin is zij de enige die (niet betaalde) huishoudelijk arbeid kan verrichten. Centraal in dit proefschrift staat dan ook de verdeling van betaalde en onbetaalde arbeid tussen mannen en vrouwen op huishoudniveau. De vraag die Van der Lippe tracht te beantwoorden is waardoor wordt de verdeling van taken bepaald?

De auteur geeft aan dat het hier om een interdisciplinaire studie gaat, waarbij sociologische en economische inzichten geïntegreerd worden. In hoofdstuk twee worden de sociologische 'roltheoretische' en 'ruiltheoretische' benaderingen geïntroduceerd, naast de economische 'new home economics'. Alle drie worden ze voorzien van empirische bevindingen en kritiek. In hoofdstuk drie wordt dan een model geformuleerd met een overkoepelende doelstellingsfunctie voor het huishouden, die afhangt van de doelstellingsfuncties van man en vrouw, en restricties. De individuele doelstellingsfuncties zouden afhangen van variabelen die aangeduid worden met 'fysiek welbevinden' en 'sociale erkenning'. Deze begrippen worden daarna verder uitgewerkt en gerelateerd aan meetbare variabelen. Op basis van dit model worden hypothesen geformuleerd, die in hoofdstuk 6 worden getoetst.

De concrete uitwerking van het model van hoofdstuk 3 stelt wat teleur. In dat hoofdstuk worden verwachtingen gewekt die in de daarop volgende hoofdstukken niet waar worden gemaakt. Hoewel dit begrijpelijk is vanwege de vele problemen die zich daarbij voordoen, is het toch jammer. In plaats van te pogen de structuur van het model te concretiseren wordt gekozen voor een 'black box'-methode: lineaire regressies, waarbij een endogene variabele gerelateerd wordt aan exogene variabelen. Niet duidelijk is dan nog welke structuur (of structuren) met zo'n vergelijking correspondeert.

In hoofdstuk 4 wordt de empirische opzet uiteengezet, waarna een beschrijving van de arbeidsverdeling van de huishoudens die deel uitmaken van de steekproef (395 huishoudens) volgt in hoofdstuk 5. In hoofdstuk 6 wordt de relatie tussen het aandeel van de vrouw in betaalde arbeid van het huishouden, gerelateerd aan de gezins-situatie, de loonvoet van man en vrouw en het beroepsprestige en de normative context van beiden. Een zelfde soort relatie wordt geschat voor het aandeel van de vrouw in de huishoudelijke arbeid. Buiten beschouwing blijft dat het aantal gewerkte uren in veel gevallen niet het gewenste aantal uren is. Uit onderzoek van Gusta Renes¹ (1991) blijkt dat de restricties vanuit de arbeidsmarkt wel degelijk de vrouwen afhoudt van hun optimale keuze.

Voor economen zijn vooral de variabelen die worden opgevoerd als 'linomatieve context' minder bekend, en dus interessant. De economische uitwerking van het model zelf is zoals gezegd wat mager. Voor sociologen geldt dit misschien als een voordeel. De analyses zijn eenvoudig te volgen, ook voor niet-economen. De economische toetsing van hypothesen, waarbij ook de significantie van vermeende verbanden duidelijk wordt, is een pluspunt voor de aanpak in deze studie.

Al met al is het een interessant onderzoek, dat voor een ieder die is geïnteresseerd in de feitelijke arbeidsverdeling in Nederlandse 'standaard huishoudens', de moeite waard is. Wil men veranderingen teweeg brengen in de arbeidsmarktparticipatie en/of arbeidsverdeling dan geeft het onderzoek aan welke instrumenten zich daartoe lenen.

Noot

1. Gusta Renes (1991), Working Women Their Preferences and Constraints, proefschrift R.U.L.

Fia Wunderink, vakgroep Economische Sociologie en Psychologie, Erasmus Universiteit Rotterdam

Titel: Handboek schoonmaak en hygiëne (t/m tweede aanvulling).

Redactie: W.A.H. Gooskens, P.H.M. te Vaarwerk en M.J.M. Welten.

Uitgever: Samson Bedrijfsinformatie bv, Alphen aan den Rijn - Zaventem, 1992

Het handboek schoonmaak en hygiëne informeert over het vak schoonmaak. Een vak dat steeds ingewikkelder wordt door grotere keuzemogelijkheden aan methodieken, machines, materialen en middelen. Daarnaast wordt er door eisen vanuit sociale wetgeving en milieuwetgeving meer aandacht gevraagd voor organisatorische aspecten en beheersaspecten. Het boek is gericht op een breed publiek. Zowel schoonmaakbedrijven, schoonmaakdiensten als toeleveringsbedrijven vormen de doelgroep van de auteurs.

Het handboek is voor de tweede keer aangevuld en telt momenteel 358 pagina's verdeeld over zeven hoofdstukken. In de toekomst zal het boek worden gecompleteerd. De opzet van het handboek is modulair. De volgende thema's worden behandeld: Principes van hygiëne en schoonmaak, Grondstoffen, machines en afwerkmaterialen, Reinigingstechnieken, Arbeids- en milieubescherming, Organisatie en beheer van de schoonmaak en Wet- en regelgeving.

Aan de tot stand koming van het handboek hebben veel personen meegewerkt. Dit komt op een aantal manieren tot uiting. De gebruikte terminologie in het handboek is niet eenduidig. In het begin van het handboek wordt er een definitie van reiniging en onderhoud gegeven (A1000-5). Het gedefinieerde begrip onderhoud wordt in het handboek nog wel eens verwisseld met het gedefinieerde begrip reiniging (zie bijvoorbeeld A1000-7/8 en C1000-5). De teksten in het handboek zijn tevens te onderscheiden in het verschil in schrijfstijl. Voorts zijn niet alle figuren en tabellen voorzien van een voet- of koptekst (zie bijvoorbeeld C2040-1 en C2060-7). Tot slot zijn niet alle hoofdstukken voorzien van een literatuurlijst en een samenvatting.

Het handboek zou gebruiksvriendelijker zijn als in de afzonderlijke modules werd verwezen naar de andere modules indien aangestipte aspecten van de onderwerpen daar uitvoeriger worden behandeld. De lezer wordt zo geholpen om de grote lijn te blijven zien, temeer omdat een zakenregister tot op heden ontbreekt. Nu moet de lezer telkens via de inhoudsopgave door naar het volgende moduul, om al zoekend daar aanvullende informatie te vinden. Bijvoorbeeld in deel C, Reinigingstechnieken, worden verschillende materiaalsoorten genoemd. Deze materiaalsoorten worden zeer uitvoerig beschreven in het voorgaande hoofdstuk Grondstoffen, machines en afwerkmateriaal (deel B). Een verwijzing naar dit hoofdstuk ontbreekt echter. Het onderwerp 'gevaarlijke stoffen' komt ook op verschillende plaatsen in het handboek voor (D1000, G1400 en G1500). De lezer zou er bij gebaat zijn als de verbanden tussen afzonderlijke delen wordt aangegeven.

De toenemende aandacht voor het milieu (milieuvriendelijk schoonmaken, milieuzorgsystemen) vraagt om integrale benadering in het handboek. De milieu-aspecten van de schoonmaak komen er in het handboek bekaaid af. Mogelijk dat hierop nader wordt ingegaan in het hoofdstuk Arbeids- en milieubescherming (deel D). De auteurs kondigen in de inleiding van het hoofdstuk Grondstoffen, machines en afwerkmateriaal aan dat ook de milieu-aspecten van de schoonmaakmiddelen aan bod komen. Na het lezen van dit hoofdstuk blijft de lezer toch zitten met een aantal vragen over de milieu-aspecten van de middelen. De schrijvers gaan niet veel verder dan het aangeven of een stof schadelijk dan wel niet schadelijk is voor het milieu. Enige nuancering of verdieping is hier gewenst.

Ondanks bovenstaande kanttekeningen is het toch een waardevol en veelbelovend handboek, waarmee een groot publiek uit de voeten kan. Het handboek zal nog meer in waarde stijgen als er meer praktijkvoorbeelden in komen. Daarnaast zou meer aandacht voor andere objecten dan ziekenhuizen ook een welkome aanvulling zijn. De waarde van het boek ligt vooral in het feit dat het boek regelmatig kan worden nageslagen op allerlei feiten die nodig zijn voor de schoonmaakbranche.

B.G. de Vries en R. Thijsen, beide docent aan de Rijkshogeschool IJsseland, Facilitaire dienstverlening.